

Vallanjako-oppi heiveröisessä asemassa Suomessa?

Vuosi 2006 on eduskunnan juhluvuosi: kesäkuun 1. päivä tulee kuluneeksi sata vuotta uuden valtiopäiväjärjestyksen ja vaalilain hyväksymisestä. Se oli merkittävä tapahtuma: yleinen ja yhtäläinen äänioikeus sekä naisten täysien valtiollisten oikeuksien toteutuminen. Juhlavuoden pohjustukseksi ja kunniaksi Suomalainen Lakimiesyhdistys julkaisi *Lakimies*-aikauskirjasta kaksoisnumeron (7-8/2005) teemaan ”Vallan painopisteet muutoksessa”, kirjoittajina suomalaiset alan keskeiset suomalaiset asiantuntijat. Yhdistys järjestää tämän teemanumeron pohjalta lisäksi 23.1. keskustelutilaisuuden Tieteiden talolla Helsingissä (ks. ohjelmasta tarkemmin tämän lehden tapahtumakalenterista s. 91)

Kiinnostavassa, vaikka osin juristikielen kankeassa niteessä professori **Kaarlo Tuori** kirjoittaa otsikolla ”Vallanjako – vaiettu oppi”. Kirjoitus alkaa varsin tylästi: ”Vallanjako-oppi on juurtunut kovin heiveröisesti suomalaisen oikeudelliseen ja poliittiseen kulttuuriin.” Tämä pätee Tuorin mukaan erityisesti siihen vallanjako-opin lähtökohtaan, jonka mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet.

Tuori nostaa erityisesti esille poliitikkojen viime vuosien innon ottaa julkisilla lausunnoillaan kantaa tuomioistuimissa vireillä oleviin asioihin. Laajasti perustellun artikkelin johtopäätöksenä Tuori toteaa, että ”Minusta on joka tapauksessa selvää, että ministerin julkiset lausunnot vireillä olevissa oikeusjutuissa ovat poliittisen kulttuurin ja moraalien kannalta moitittavaa puuttumista tuomioistuimen riippumattomuuteen”. Tuorin mukaan asiaa ei voida perustella sillä, että ministereillekin kuuluu sananvapaus. Ministeri ei voi julkisuudessa esiintyessään irrottautua institutionaalisesta roolistaan. Tuori perustelee artikkelissaan myös torjuvan suhtautumisensa ”mahdollisuuteen säätää lakeja, joilla ratkaistaan yksittäinen, tuomioistuimessa vireillä oleva asia tai jolla jälkikäteen tehdään tyhjäksi tuomioistuimen asiaa jo tekemän päätöksen konkreettiset oikeusvaikutukset.” Tässä jalkimmaisessa esimerkis-

sä Tuori viittaa hallituksen viime kesäkuussa eduskunnalle antamaan lakiehdotukseen, joka koski rajavartiolaitoksen työkiistaa. Lailla olisi tehty tyhjäksi työtuomioistuimen lainvoimainen päätös.

Samaan niteeseen sisältyy myös **Liisa Niemisen** kirjoitus ”Kiintiöt, kansanvalta ja tasa-arvo”, jossa tarkastellaan varsin monipuolisesti sukupuolikiintiöitä ja lainsäädännön kehittymistä tällä alueella. Kiinnostavassa ja perusteellisessa artikkelissaan Nieminen toteaa, että vaikka Suomessa naisedustajien määrä ei ole vielä koskaan saavuttanut 40 prosenttia (toisin kuin muuten vaikkapa Ruandassa, jossa osuus on jopa 48,8 %), ei hän olisi ehdottamassa lainsäädännöllisiä muutoksia ehdokasvalintaan. Aikakin tehnee Niemisen mukaan tehtävänsä: vanhat miehet ja naiset äänestävät vanhoja miehiä, mutta nuoret naiset äänestävät naisia. Enemmän tai myöhemmin tämä näkynee eduskunnan kokonpanoissakin.

Lakimies-aikauskirjan päätoimittaja on Helsingin yliopiston Kansainvälisen talousoikeuden instituutin johtaja, dosentti **Pia Letto-Vanamo**.

Snellmanin massiivivuosi

Tunnetusti Snellmanin teosten kimpussa on työskennelty viime vuosikymmenet sängen uutterasti. Jos ei syntymän 200-vuotisjuhluvuosi jauha miestä täysin puhki niin ihme. Snellman-juhlinta ylittänee massiivisuudessaan jopa Ruonebergin tuoret 200-vuotisjuhlinnat.

Snellman-juhlavuoden ohjelma on varsin hengästyttävä. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarjassa ilmestynyt ohjelmakatalogi on yli 100-sivuinen.

Snellmanin koottujen teosten 24 osaa (12 000 sivua!) valmistuivat viime vuonna ja juhlapäivänä 12.5. tänä vuonna ilmestyy massiivinen dosentti **Raimo Savolaisen** kirjoittama Snellman-elämäkerta kaiken muun hyvän lisäksi.

Snellmanin muistolaattoja kiinnitellään myös sinne tänne paikkoihin, joissa Snellman asui. Oikeastaan laatta voitaisiin hyvin laittaa myös Tieteellisten seurain valtuuskunnan ja

Suomalaisen Tiedeakatemia toimitaloon Mariinkatu 5:een Helsingissä: Snellman työskenteli 1850-luvun alussa Kuopiosta palattuaan kolmen vuotta talon ensimmäisessä kerroksessa kauppaneuvos Henrik Borgströmin tupakka-tehtaan konttoristina.

”Perkeleen kielestä” tohtoriksi

Yksi raflaavimpia viime aikojen väitöskirjan otsikoita lienee **Katja Huumon** 21.1. tarkastetulla poliittisen historian väitöskirjalla: ”Perkeleen kieli”. On sillä sentään alaotsikkokin, joka hieman täsmentää aihetta: *suomen kieli ja poliittisesti korrekti tiede 1800-luvulla*. Kirjan on julkaissut Suomen Tiedeseura *Bidrag*-sarjassaan.

Kun suomesta kehitettiin ihan kelpo kieltä tieteen ja sivistyksen ja sitä kautta Suomen rakentamisen tarpeisiin, kävivät tunteet kuumina. Väitöskirjan otsikko on Hänen hirmuisuutensa, senaatin talousosaston varapuheenjohtajan Lars Gabriel von Haartmanin näkemys suomen kielestä. Suomen kielellä oli 1800-luvulla kumouksellisuuden leima; suomalainen ja venäläinen hallintoeliitti ei ollut kehityksestä pelkäästään riemuissaan.

Elokuvan nimessä tuo Huumon voimasana on toki ollut aiemminkin käytössä: esimerkiksi Jörn Donnerilla elokuvassa ”Perkele – kuvia Suomesta”.

Huumon kirjaan palataan tarkemmin tässä lehdessä myöhemmin.

Orapihlajat Vuoden puusuku

Dendrologian Seura on valinnut Vuoden 2006 puusuvuksi orapihlajat (*Crataegus*). Ne mielle-

tään meillä usein pensaiksi, mutta luonnossa ne yleensä kasvavat puumaisiksi. Jo Pehr Kalmin 1700-luvulla Pohjois-Amerikan matkallaan keräämä aitaorapihlaja on yksi maamme yleisimmistä aitasasveista, mutta siitäkin saadaan hahuttaessa runssakukkainen pikku puu, muistuttaa Pentti Alanko *Sorbifolia*-lehdessä 4/2005.

Orapihlajalajit muistuttavat niin paljon toisiansa, että lajimäärästä ei olla aivan yksimielisiä: eri lähteiden mukaan lajimäärä on 200–1100:n välillä.

Tapahtuu seuraavassa *Tieteessä tapahtuu* -lehdessä

Lukijoiden iloksi raotetaan tässä seuraavan *Tieteessä tapahtuu* -lehden (2/2006) sisällysluetteloa; lehti ilmestyy helmi-maaliskuun vaihteessa. Se sisältää artikkeleita sellaisista aiheista kuten Määräävätkö geenit ympäristön vaikutuksen? Muisti, muistot ja aivotoiminta, Tieteiden väliset suhteet ja Fysikalismin sokea piste.

Keskustelupalsta on aina etukäteen yllätyksellinen – päätoimittajallekin. Arvata voi, että ainakin näiden 1/2006 teemat jatkuvat.

Moni kirja pääsee myös arvioinnin kohteeksi: mm. Mika Kallioisen *Rutto ja rukous*, Hannele Klemettilän *Ritari Siniparta*, Gavin Menziesin *1421 – Kun Kiina löysi maailman*, Juhani Niemmen *Arvid Järnefelt* sekä Donella Meadowsin ym. *Kasvun rajat: 30 vuotta myöhemmin*. Useimpia kehutaan, kaikkia ei.

Jan Rydman

SUOMALAINEN TIEDEAKATEMIA

jakaa yhteensä neljä 5.000 euron suuruista henkilökohtaista apurahaa palkintoina vuonna 2005 korkeatasoisen väitöskirjan julkaisuille nuorille tutkijoille. Hakemukset, joihin liitetään suunnitelma lähiajan tutkimuksista, lyhyt CV, julkaisuluettelo ja kopio vastaväittäjän lausunnosta, on osoitettava Suomalaisen Tiedeakatemia hallitukselle ja niiden tulee olla perillä viimeistään 6.2.2006 klo 12.00 osoitteessa Suomalainen Tiedeakatemia, Mariankatu 5, 00170 Helsinki.

Hakemuslomakkeita on saatavana Tiedeakatemia toimistosta yllämainitusta osoitteesta tai osoitteista fax 09-660117, e-mail acadsci@acadsci.fi, www.acadsci.fi tai puh 09-636800.

Matti Saarnisto
pääsihteeri